

Ontoelaatbare gedragingen en uitlatingen (II)

Onlangs heeft minister Plasterk een wetsvoorstel ingediend dat onderwijsinstellingen de bevoegdheid geeft, een student te weigeren of heen te zenden als deze naar het oordeel van de studieleiding ongeschikt is voor de beroepen waartoe de desbetreffende studie opleidt.¹ Daarbij wordt gedacht aan ongeschiktheid in verband met gedragingen of uitlatingen waarvoor afgestudeerde professionals tuchtrechtelijke sancties moeten duchten. Zo zou een medische student uit de coschappen kunnen worden verwijderd als hij of zij telkens weer patiënten onheus bejegent. Maar als men de gedragingen en uitlatingen van studenten aan alle criteria van het professionele tuchtrecht zou toetsen, dan zijn ze hun leven niet zeker meer.

Volgens het wetsvoorstel kan een student worden heengezonden als hij 'door zijn gedragingen of uitlatingen blijkt gegeven van ongeschiktheid voor de uitoefening van een of meer beroepen waartoe de door hem gevolgde opleiding hem opleidt'.² Eén van de voorbeelden die de minister opvoert, is 'een pedofiele student die wil worden toegelaten tot de opleiding [Ortho-]pedagogiek'. Maar de student uit dit levensechte voorbeeld is niet geweigerd op grond van pedoseksuele *gedragingen*, doch op grond van zijn bestuurslidmaatschap van een politieke partij die liberalisering van de wetgeving op het gebied van jeugdseksualiteit voorstaat.³ In bijgaand tekstkader heb ik aannemelijk gemaakt dat een student inderdaad op dergelijke gronden geweigerd of heengezonden zou kunnen worden als het professionele tuchtrecht op hem van toepassing zou zijn. In een tuchtaak kan de student ervan beschuldigd worden dat hij door zijn

Wat is ontoelaatbaar als studenten onder het professionele tuchtrecht zouden vallen?

Ontoelaatbare gedragingen en uitlatingen van een student Farmacie:⁴

8. Door zijn gedragingen en uitlatingen heeft hij het vertrouwen in de beroepsgroep geschaad.

Ontoelaatbare gedragingen en uitlatingen van een student Notariaat:⁵

1. Hij heeft zich, hetzij in de uitoefening van zijn professionele taken dan wel privé, zodanig gedragen dat de eer en het aanzien van het notariaat werd (of kon worden) geschaad.

17.1 Hij heeft zich jegens leden en aspirant-leden van de beroepsgroep niet als een goede collega (of collega-in-spe) gedragen, hen niet met welwillendheid en vertrouwen bejegend, of onvoldoende terughoudendheid betracht in zijn kritiek op hun handelwijze.

Ontoelaatbare gedragingen en uitlatingen van een student Geneeskunde:⁶

I.1 Hij heeft door zijn gedragingen of uitlatingen (...) het belang van de volksgezondheid geschaad.

III.1 Hij heeft nagelaten zijn kritiek op artsen (c.q. artsen-in-spe) primair met de betrokkene(n) te bespreken.

III.12 In geval van geschillen met artsen (c.q. artsen-in-spe) of andere hulpverleners, heeft hij zich onvoldoende ingespannen deze geschillen primair binnen eigen kring op te lossen.

V.1/2 Hij heeft niet voldaan aan de norm dat publiciteit voor en door artsen (c.q. artsen-in-spe) feitelijk, controleerbaar en begrijpelijk moet zijn en geen tot personen herleidbare gegevens mag omvatten (behoudens schriftelijk gerichte toestemming van betrokkene).

III.8 Hij heeft zich niet naar vermogen ingezet voor de functionele en/of materiële belangen van de medische beroepsgroep waarbinnen hij als arts-in-spe functioneert.

Ontoelaatbare gedragingen en uitlatingen van een student Psychologie:⁷

III.1.1.1 Hij heeft zich gedragingen of uitlatingen veroorloofd waarvan hij weet of redelijkerwijs kan voorzien dat deze het vertrouwen in de wetenschap van de psychologie of in de psychologiebeoefening, of het vertrouwen in psychologen kunnen schaden.

III.1.5.4 Hij heeft psychologen (c.q. psychologen-in-spe) belemmerd in hun streven hun functies en taken professioneel en ethisch verantwoord uit te oefenen.

III.1.5.5 Hij stelt vermeend onprofessioneel handelen van psychologen (c.q. psychologen-in-spe) *op oncollegiale wijze* ter discussie, zonder hen voldoende gelegenheid te geven hun handelen via collegiale discussie te verantwoorden en verdedigen.

III.2.3.1 In zijn omgang met psychologen (c.q. psychologen-in-spe) of andere betrokkenen (bijvoorbeeld cliënten):⁸

- tracht hij zijn zakelijke, persoonlijke, religieuze, politieke of ideologische belangen oneigenlijk te bevorderen;
- III.2.3.5 • vermengt hij professionele en niet-professionele rollen met elkaar, zodanig dat hij niet meer in staat kan worden geacht een professionele afstand tot hen te bewaren of zodanig dat hun belangen worden geschaad;
- III.3.1.1/2 • respecteert hij onvoldoende hun kennis, inzicht en ervaring of hun psychische/lichamelijke integriteit, en/of tast hij hen in hun waardigheid aan.

bestuurslidmaatschap uitlatingen heeft onderschreven die schadelijk zijn:

- voor het belang van de volksgezondheid (Geneeskunde),
- voor de eer en het aanzien van de professie (Notariaat),
- voor het vertrouwen in de beroepsgroep (Farmacie), of meer specifiek:
- voor het vertrouwen in de professionele wetenschapsdiscipline, in de professionele beroepsbeoefening en in de professionals (Psychologie).

Maar daarmee zou ernstige inbreuk worden gemaakt op zijn recht op onderwijs. Hij wil Orthopedagogiek studeren, wellicht uit pure belangstelling voor aspecten van de jeugdseksualiteit. Daarmee nog helemaal niet gezegd dat hij na het behalen van zijn diploma tot de professie wil toetreden. Het is verdedigbaar dat men van aankomende studenten in zo'n opleiding een justitiële Verklaring Omtrent het Gedrag eist en dat de studieleiding studenten de laan uit mag sturen als ze zich jegens cliënten (kinderen) misdragen. Maar een student wegens zijn *publieke uitlatingen* de toegang tot een studie ontzeggen: dat is een blamage voor de academische vrijheid.

Minister Plasterk wil het dus mogelijk maken dat studenten door de studieleiding op de naleving van de professionele beroepscode worden afgerekend, op straffe van verwijdering uit de (beroeps-)opleiding. Uit het bovenstaande tekstkader moge duidelijk worden dat studenten op die manier niet alleen op grond van publieke uitlatingen maar *ook in andere opzichten* het risico lopen een muilkorf aangesnoerd te krijgen:

- ze mogen niet 'op oneigenlijke wijze' religieuze, politieke of ideologische opvattingen verbreiden, ook niet onder docenten of medestudenten (Psychologie);
- ze moeten voldoende professionele afstand tot hun docenten en medestudenten bewaren, ze mogen hen niet belemmeren in hun functie- en taakuitoefening (Psychologie), en ze mogen hen niet in hun belangen schaden (Psychologie, Geneeskunde);
- ze mogen docenten en medestudenten niet anders dan met collegiale welwillendheid en met collegiaal vertrouwen bejegenen (Farmacie), ze moeten hun kennis, inzicht en ervaring en hun psychische integriteit respecteren, en ze mogen hun waardigheid niet aantasten (Psychologie);
- ze mogen docenten en medestudenten niet anders dan met terughoudendheid (Farmacie) en op collegiale wijze (Psychologie) kritiseren, zeker niet achter hun rug om en evenmin *en public* (Geneeskunde); en
- ze moeten geschillen met docenten en medestudenten in eigen kring trachten op te lossen (Geneeskunde).

Kortom: studenten die uit de pas lopen en zich niet als makke schapen gedragen, lopen het risico eventueel zelfs verwijderd te worden. Dat kan niet de bedoeling van minister Plasterk zijn. Als hij dat risico wil wegnemen, dient hij in zijn toelichting te vermelden dat van ongeschiktheid (in de zin van dit wetsartikel) uitsluitend sprake kan zijn als de student *door zijn gedragingen en uitlatingen jegens patiënten, cliënten of proefpersonen* ervan blijk heeft gegeven dat hij ongeschikt is *om met patiënten, cliënten of proefpersonen om te gaan*. Maar nog beter zou het zijn als de bevoegdheid van de studieleiding in dit verband beperkt wordt tot blokkering van de toegang tot praktijkoefeningen (stages, practica, coschappen) waarin met patiënten, cliënten of proefpersonen gewerkt wordt. Het is dan aan de betrokken student zelf een opleidingsvariant te zoeken waarin die praktijkoefeningen niet vereist zijn.

Wes Holleman

weblog onderwijs 10-1-2009

<http://www.onderwijsethiek.nl>

¹ <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=605>; zie ook <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=35>

² <http://www.minocw.nl/documenten/W4846%20K-2.pdf> (31821 nrs. 2 en 3; artikel 7.42a; MvT §4.3)

³ <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=135>, <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=261>,
<http://www.onderwijsethiek.nl/?p=424>

⁴ *Beroepscode Farmacie*. URL: <http://www.knmp.nl/vakinhoud/kwaliteitszorg/beroepscode-1/beroepscode>

⁵ *Beroeps- en gedragsregels Notariaat*. URL: <http://www.notaris.nl/page.asp?id=415>

⁶ *Vademecum KNMG: Gedragsregels voor artsen*. URL:

http://knmg.artsennet.nl/?p=caxv&uri=AMGATE_6059_100_TICH_R155015671032043

⁷ *Beroepscode voor psychologen 2007*. URL: <http://www.psynip.nl/upload3/eth/beroepscode07.pdf>

⁸ De onderstaande bullets zijn hier opgevoerd omdat deze bepalingen volgens de definities van de NIP-code (art. I.1.1.2) niet alleen op de omgang met *cliënten of proefpersonen* betrekking hebben maar uitdrukkelijk ook op de omgang met collega's e.d.